

Politikuslevelek Kádár Jánosnak ^[1]

„Nem szeretném, ha anélkül múlna el a pillanat, amikor Ön lerakja a mindennapi hivatali munka terheit, hogy kifejezhessem személyes tiszteletemet eredményei iránt. Különös örömmel idézem fel magyarországi látogatásomat és az Ön itteni látogatását, valamint beszélgetéseinket. Úgy vélem, ezek fontos szerepet játszottak a kelet-nyugati kapcsolatok jelenlegi javulásában.” (Margaret Thatcher)

Bevezető

Az alábbi dokumentumok - egy kivételével - a hetvenes évek csúcspontját, az enyhülési politika, a kelet-nyugati párbeszéd szimbolikus eseményét jelentő 1975-ös Helsíki Konferencia (majd az ebből következően „helsíki folyamatnak” nevezett rész-konferenciák) utáni egyre élesebbé váló nemzetközi politika éveiben keletkeztek (1977-1981).

A Varsói Szerződés tagjaként a moszkvai nagyhatalmi törekvésekhez is igazodó magyar/kádári külpolitika a hatvanas évek derekától a furcsa kihívással nézett szembe, amely a rendszer egész működésével összefüggésben érvényes volt: hogyan feleljen meg egyidejűleg egy ideológiai elvárásnak, és az ország, a rendszer reform-folyamatának szempontjából fontos (sajátos) kép fenntartásának?

Kádár pragmatikus belpolitikája - saját megfogalmazása alapján is - szorosan kapcsolódott a külpolitikájához. A nyugaton kialakult kádári szocializmus-kép elválaszthatatlan volt Kádár személyiségéről, pragmatikus, őszinte tárgyalási „metodikájáról” kialakult képtől. A történeti vitákban a kádári külpolitikai mozgásteret lehetőségeivel kapcsolatban is eltérőek a vélemények. A kommunista ideológia alapján a moszkvai érdekeket maradéktalanul kiszolgáló diktátortól, a reformok emberén keresztül, a pragmatikus kiegyező, megegyező Kádár-képig terjedhet a skála.

Tényként szögezhetjük le: Kádár soha nem tévesztette el szem elől, hogy az esetlegesen érvényesíthető részérdekek nem kerülhetnek szembe Moszkva, illetve a keleti tömb érdekeivel. Meggyőződéses kommunista volt, aki természetesen őszintén hitt a „szocializmus küldetésében” és igazságosságában. De hitt - a „cél szentesíti az eszközt” elv jegyében is - a nyílt viták ütköztetésében, és az ebből következő kompromisszumokban. A dokumentumokban - a nyugati tárgyalópartnerek részéről - megfogalmazottak alapján is érezhető Kádár személyének elismerése, értékelése. A „puha” diktátor, aki képes egyszerű, nyílt, őszinte véleménycserére anélkül, hogy alapvető meggyőződését feladta volna.

Nyugati vezetők elfogadták „bölc” közvetítőnek, aki képes lehet a keleti blokkon belül érvényesíteni a másik véleményét is figyelembe vevő józanságát. Ugyanakkor a kádári rugalmasság kompromisszumkészség határait kijelölte az ideológiai követelmény: az egypártrendszer és a proletár internacionalizmus szigorú egymásrautasága.

Látogatás a Vatikánban

A „helsíki folyamatba” illeszkedő nyugati nyitás (ideológiailag) leglátványosabb mozzanata az 1977. júniusi vatikáni látogatás. VI. Pál pápának a látogatáson elhangzott köszöntő beszéde - eredeti és magyarra fordított változatát is közöljük - tulajdonképpen a katolikus egyház filozófiájának összegzéseként is értelmezhető, amelyben a Vatikán pontosan tudja azokat a kereteket, amelyek között a Kádár vezette hatalom mozoghat. A diplomáciában fontos és előírászerű (protokoll) gesztuson túl, érezni lehet a Szentszék elismerő véleményét a 14 éves - sok türelmet és kompromisszumokat kívánó - folyamat lezárását szimbolizáló látogatással kapcsolatban, amely egyúttal Kádár személyének elismerése is.

1977 másik kiemelkedő külpolitikai eseménye volt a Kádár János első hivatalos látogatása az NSZK-ban. A duisburgi levelek szintén a hivatalos mozzanatokon túli érzéseket örökítik meg. A városi főpolgármester soraiból a kellemes meglepetés olvasható ki, árnyalva a kommunista vezetőkrol nyugaton kialakult képet, míg a küldöttség biztonságáért felelős rendőr főfelügyelő tisztelete jelöl két - a látogatás idején készült - fotót is küldött a pártvezetőnek.

Az 1980-as NSZK parlamenti választások idején elsősorban a keleti sajtóban radikális jobboldalnak, hidegháborús uszítónak beállított keresztényszocialista Franz Josef Strauss három, illetve két évvel korábbi - a protokolláris kereteken túlmutató - kézzel írott, meleg hangú köszönő levelei sem illenek az ideológiai mező által kialakított sztereotíp képbe. Különösen érdekes a második 1978. decemberi levél, mert azt a bajor miniszterelnök kézzel írt levele küldte Kádárnak, ami bőven túllép egy protokolláris kapcsolaton. S hogy ez valóban így volt, elég csupán az egy évvel korábbi levél egy szakaszát idéznünk: „Nem csak a nagyszerű vadászélményért és trófeákért, melyek kétség kívül eddigi vadászéletem csúcspontját jelentik, mondok köszönetet Önnek, hanem a kiváló vendégszeretetért és a lehetőségért is hogy Magyarország tájait és lakosságát közvetlenül megismerhettem.”

Az eddigiek mellett két NSZK-ba küldött hivatalos levél is korjelző. Annak ellenére, hogy a magyar külpolitikának a Varsói Szerződés érdekeivel, és retorikai hangsúlyaiival megegyező érvrendszere tükröződik, jelenik meg ezekben a tartalmukban nagyon hasonló - az NSZK kancellárjának és az SPD elnökének - címzett két levélben, Kádár egy rövid bekezdéstől eltekintve, Magyarország érdekeinek képviselőjében fogalmazta meg aggodalmait.

Látogatás az NSZK-ban

A látogatásban szereplő további két dokumentum elsősorban a keletkezésük dátuma miatt izgalmas. Az 1988. májusi pártértekezlet egy korszak végét, illetve egy új, kiszámíthatatlan időszak kezdetét jelentette az MSZMP történetében. A brit miniszterelnök asszony, Thatcher levele a konferencia után íródott, amely alátámasztja a nyugati tárgyalópartnerek - párhovatarozástól függetlenül - Kádár személyével kapcsolatban kialakított pozitív véleményét. A levelet Kádár is fontosnak tartotta, mert saját maga írta meg a levéltervezetet.

Az utolsó forrás egy 1956-ban megismert, akkor fiatal újságíró, A. Sztarodub 1988-as levele és Kádár János válasza. Kádár levele érzékelteti a főtitkár - 1989 áprilisában a KB előtt elmondott beszédében kicsúcsosodó - lelkiismereti vívódását: „Én nyugodt vagyok. Nem azért, mintha mindig helyesen cselekedtem volna, hanem azért, mert mindig elveinkből kiindulva, lelkiismeretem parancsára, és a jó ügy szolgálatának szándékával jártam el.”

E dokumentum közlését az is indokolja, hogy ritkán olvasható saját kézzel írott aránylag hosszabb szöveg Kádár Jánostól, ráadásul ezek már nem a régi rendezett betűformákat tükrözik, hanem mintegy előképei a halála előtti időszak teljesen szétesett írásképeinek.

Források

- 1. VI. Pál pápa beszédének szövege és magyar fordítása Kádár János Vatikánban tett látogatásának alakalmából.**
 - 2. Duisburg város főpolgármesterének levelei**
 - 3. Franz Josef Strauss bajor miniszterelnök köszönő levelei**
 - 4. Kádár János levele Willy Brandtnak**
 - 5. Kádár János levele Helmut Schmidtnek**
 - 6. Margaret Thatcher brit miniszterelnök levele Kádár Jánosnak**
 - 7. A. E. Sztarodub moszkvai újságíró 1956-ra emlékező levele Kádár Jánosnak**
-

VI. Pál pápa beszédének szövege és magyar fordítása Kádár János Vatikánban tett látogatásának alkalmából. Mellette Kádár János köszöntő levele a pápa 80. születésnapja alkalmából.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 761. ó. e. – 1977. június 9.

Duisburg város főpolgármesterének és Friedrich Höpfner rendőr főfelügyelőnek levelei Kádár Jánosnak. Mellette Kádár János köszönő levelei.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 761. ó. e. – 1977. szeptember 22.

Franz Josef Strauss bajor miniszterelnök köszönő levele a magyarországi vadászélményekért.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 761. ó. e. – 1977. október 25.

Franz Josef Strauss bajor miniszterelnök köszönő levele az ajándékba kapott herendi készletért.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 762. ó. e. – 1978. december 18.

Kádár János levele Willy Brandt, Németország Szociáldemokrata Pártja elnökének részére nemzetközi politikai kérdésekről.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 764. ó. e. – 1980. február 6.

Kádár János levele Helmut Schmidt, a Német Szövetségi Köztársaság kancellárjának részére nemzetközi politikai kérdésekről.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 764. ó. e. – 1980. február 6.

**Margaret Thatcher brit miniszterelnök levele Kádár Jánosnak főttkári funkciójából való felmentése után.
Kádár János köszönő levele Thatcher brit miniszterelnöknek.**

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 32. cs. 1988/83. ó. e. – 1988. május 23.; MOL M-KS 288. f. 47. cs. 781. ó. e. – 1988. május 31.

A. E. Sztarodub moszkvai újságíró 1956-ra emlékező levele Kádár Jánosnak, a főttkár felmentése után. Mellette Kádár János köszönő levele.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 783. ó. e. – 1988. május 25.

A felhasznált fotók a Politikatörténeti Intézet gyűjteményében található.

Címkék:

[Helsinki Konferencia](#) ^[2]

[MSZMP](#) ^[3]

[Varsói Szerződés](#) ^[4]

[VI. Pál pápa](#) ^[5]

[Franz Jozef Strauss](#) ^[6]

[Helmut Schmidt](#) ^[7]

[Willy Brandt](#) ^[8]

[Margaret Thatcher](#) ^[9]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/diplomacia/politikuslevelek_kadar_janosnak.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/diplomacia/politikuslevelek_kadar_janosnak.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/helsinki-konferencia>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszmp>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/varsoi-szerzodes>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vi-pal-papa>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/franz-jozef-strauss>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/helmut-schmidt>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/willy-brandt>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/margaret-thatcher>